

«Ζητήματα διδασκαλίας και αξιολόγησης στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών του Λυκείου»

Βασίλης Συμεωνίδης
για το 1ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Στο σάιτ του ΙΕΠ βρίσκονται αναρτημένα Δέκα Ενδεικτικά Κριτήρια Αξιολόγησης για το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών της Α' Λυκείου, Οκτώβριος 2021

(https://www.iep.edu.gr/services/mitroo/files/trapezafiles/1_1_1_CRITERIA.pdf)

Ήδη η ομάδα σύνταξης έχει δημιουργήσει και άλλα δέκα ενδεικτικά κριτήρια τα οποία είναι υπό ανάρτηση.

Ξεφυλλίζοντας τα κριτήρια και εστιάζοντας στις ερωτήσεις μπορούμε να τις εντάξουμε σε ένα συνεχές.

Στη μία άκρη βρίσκονται οι ερωτήσεις που στην πράξη αγνοούν το κείμενο και στις οποίες ο/η μαθητής/τρια μπορούν να απαντήσουν αγνοώντας το κείμενο με βάση την αποστήθιση.

Στην άλλη άκρη βρίσκονται οι ερωτήσεις η απάντηση των οποίων απαιτεί κριτική και δημιουργική προσέγγιση.

Έτσι έχουμε την παρακάτω σχηματική διαίρεση

Διαίρεση των ερωτήσεων ανάλογα με την ποιότητα

ερήμην του κειμένου

κριτικές και δημιουργικές

Κατεχοχήν ερώτηση για την οποία ο/η μαθητής/τρια δεν χρειάζεται να διαβάσει το «διδαγμένο» κείμενο, αλλά απαντά μόνο με βάση την αποστήθιση είναι η

Η ερώτηση της μετάφρασης

«Να μεταφράσετε στη Νέα Ελληνική το απόσπασμα...»

Κατεχοχήν ερώτηση για την οποία ο/η μαθητής/τρια πρέπει να διαβάσει κριτικά το κείμενο είναι

Η ερώτηση του παράλληλου κειμένου

Αφετηρία είναι η **κριτική** ανάγνωση των κειμένων (η ανάγνωση με βάση ένα κριτήριο, ένα ερώτημα).

Ζητούμενο είναι η **δημιουργική** σύνθεση ενός κειμένου.

Έχουμε τις παρακάτω διατυπώσεις στην ερώτηση που αφορά το παράλληλο κείμενο στα είκοσι κριτήρια. Τα επισημασμένα σημεία δείχνουν τις απαιτούμενες νοητικές διεργασίες για να απαντηθούν οι ερωτήσεις:

1. Αξιοποιώντας αναφορές και από τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), να **εξηγήσετε...**

2. Στο παραπάνω μεταφρασμένο απόσπασμα ο Θουκυδίδης κάνει μια σειρά από διαπιστώσεις για τον ρόλο των Αθηναίων και των Λακεδαιμονίων κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου. Σε ποιο βαθμό **επιβεβαιώνονται** αυτές από την ιστορική αφήγηση στο πρωτότυπο κείμενο;

3. Αντλώντας στοιχεία από το πρωτότυπο και από το μεταφρασμένο απόσπασμα που σας δίνονται να **παρουσιάσετε συγκριτικά** την κατάσταση που επικρατεί σε περίοδο ειρήνης και σε περίοδο πολέμου.

4. Αφού διαβάσετε προσεκτικά και τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), να **ερμηνεύσετε...**

5. Οι παρατηρήσεις του Θουκυδίδη για την ανθρώπινη συμπεριφορά στο μεταφρασμένο κείμενο **επιβεβαιώνονται** από την αφήγηση των γεγονότων στην Κέρκυρα (στο πρωτότυπο κείμενο);

6. Σε ποια σημεία των δύο κειμένων που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) **επιβεβαιώνεται** η έλλειψη εμπιστοσύνης και η καχυποψία μεταξύ των πολιτών εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου;

7. Με αφορμή τα γεγονότα στην Κέρκυρα ο Θουκυδίδης ερμηνεύει γενικότερα την ανθρώπινη συμπεριφορά στους εμφυλίους πολέμους. Σε ποιο βαθμό οι ισχυρισμοί του ιστορικού (μεταφρασμένο κείμενο) **επιβεβαιώνονται** από την περιγραφή των γεγονότων στην Κέρκυρα (πρωτότυπο κείμενο);
8. Ο Θουκυδίδης, με αφορμή την εμφύλια σύγκρουση στην Κέρκυρα, κάνει μια σειρά από διαχρονικές διαπιστώσεις αναφορικά με τον πόλεμο, και ειδικότερα τον εμφύλιο πόλεμο. Σε ποια σημεία τόσο του μεταφρασμένου όσο και στο πρωτότυπο κείμενο **επιβεβαιώνεται** αυτό; Γιατί επιλέγει να κάνει ο ιστορικός αυτές τις αναφορές;
9. Να **περιγράψετε** την προσωπικότητα και τις στρατηγικές ικανότητες του Λύσανδρου λαμβάνοντας υπόψη τις αναφορές του Ξενοφώντα και στα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί
10. Αφού διαβάσετε με προσοχή και τα δύο κείμενα (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) που σας έχουν δοθεί, να **εξηγήσετε** γιατί...
11. Ποια ήταν η στάση των Κορινθίων, των Θηβαίων και άλλων Ελλήνων απέναντι στους Αθηναίους κατά την κρίσιμη συνεδρίαση στη Σπάρτη και για ποιους λόγους; Στην απάντησή σας να λάβετε υπόψη **και τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί** (πρωτότυπο και μεταφρασμένο).
12. Πώς οι Αθηναίοι υποδέχτηκαν την πρεσβεία τους από τη Σπάρτη (μονάδες 4) και γιατί οι ελπίδες τους για μία νέα αρχή μετά το τέλος του πολέμου διαψεύστηκαν (μονάδες 6); Στην απάντησή σας να λάβετε **υπόψη και τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί** (πρωτότυπο και μεταφρασμένο).
13. Αφού διαβάσετε με προσοχή και **τα δύο κείμενα** (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) που σας έχουν δοθεί, να **χαρακτηρίσετε** τον Θηραμένη με βάση τον τρόπο που ενεργεί σε κάθε περίπτωση.
14. Ο Ξενοφών **και στα δύο κείμενα** (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) περιγράφει δύο δίκες: τη δίκη του Θηραμένη και τη δίκη των κατοίκων της Ελευσίνας. Να **εντοπίσετε τα κοινά σημεία** που δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό «παρωδία δίκης» και στις δύο περιπτώσεις.
15. Αντλώντας πληροφορίες και **από τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί** (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), να παρουσιάσετε και να **εξηγήσετε την εξέλιξη της σχέσης** ανάμεσα στον Κριτία και τον Θηραμένη.
16. Αφού διαβάσετε με προσοχή και **τα δύο κείμενα** (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) που σας έχουν δοθεί, να **καταγράψετε τις ενέργειες** που φανερώνουν ότι οι Τριάκοντα ήταν ασεβείς και αυθαιρετούσαν.
17. Αφού διαβάσετε με προσοχή και **τα δύο κείμενα** (πρωτότυπο και μεταφρασμένο) που σας έχουν δοθεί, να **εξηγήσετε τους λόγους** για τους οποίους οι απόψεις και οι ενέργειες του Κριτία θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ακραίος πολιτικός κυνισμός (ή αμοραλισμός);
18. Ο Ξενοφώντας πίστευε ότι οι θεοί παρεμβαίνουν στα έργα των ανθρώπων. Σε ποια σημεία των δύο κειμένων που σας έχουν δοθεί (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), **επιβεβαιώνεται** η παραπάνω αντίληψη του Ξενοφώντα;
19. Αξιοποιώντας αναφορές και από **τα δύο κείμενα που σας έχουν δοθεί** (πρωτότυπο και μεταφρασμένο), να **αξιολογήσετε** τη στάση των δημοκρατικών και των ολιγαρχικών απέναντι στους πολιτικούς τους αντιπάλους και στην έννοια της πατρίδας.
20. Να **συγκρίνετε** την αντίδραση των αρχόντων και των Τριάκοντα, μετά τον λόγο του κήρυκα Κλεόκριτου, με τη συμπεριφορά των Τριάκοντα αμέσως μετά την εκλογή τους, όπως παρουσιάζεται στο μεταφρασμένο απόσπασμα.

Με παρόμοια κριτική ματιά βλέπουμε και τις υπόλοιπες ερωτήσεις. Ακολουθεί μια ενδεικτική παρουσίαση (τον αναλυτικό σχολιασμό των ερωτήσεων θα κάνουν οι συνεισηγήτριες).

Ασκήσεις Ερήμην του κειμένου

Η ερώτηση της μετάφρασης... (κατεχοχήν ερήμην, όταν αφορά διδαγμένο κείμενο)

Ορισμένες ερμηνευτικές

2. Γιατί οι ολιγαρχικοί καταφεύγουν στο ιερό των Διόσκουρων; (μονάδες 6) Ποια ήταν η σημασία της ικεσίας στην αρχαιότητα; (μονάδες 4) [6]
2. Για ποιους λόγους οι Λακεδαιμόνιοι «ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν» (μονάδες 6) και ποια ήταν η σημασία αυτών των τειχών για τους Αθηναίους (μονάδες 4); [11]

Ορισμένες λεξιλογικές

5. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου, να γράψετε ένα **ομόρριζο ουσιαστικό** της Νέας Ελληνικής, απλό ή σύνθετο: *εἶη, πείσοντας, ἐπιτίθενται, ξυλλεγείς, εἶχον*. [2]

Πολλές γραμματικές

- 6.β. *Δράσαντες, εἶη, δέχεσθαι, πράσσειν, ἔπεισαν*: Να γράψετε τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα. (μονάδες 5) [2]
- 6.β. Να γράψετε τα απαρέμφατα των παρακάτω ρηματικών τύπων (στον χρόνο που βρίσκονται): *Διαλιπούσης, γίγνεται, νικᾷ, ἦ, ἐκινδύνευσεν*. (μονάδες 5) [3]

Προσοχή στην Ψευδομοντέρνα μορφή με την οποία διατυπώνονται κάποιες ερωτήσεις:

- 6.β. Στον ακόλουθο πίνακα να αναγνωριστούν από γραμματική άποψη (πρόσωπο, αριθμός, έγκλιση, χρόνος, φωνή) οι εξής ρηματικοί τύποι: *εἶπον, εἶη, ξυνέφερε, γένηται, ἐνίκησαν*. (μονάδες 5)

ρημ. τύπος	πρόσωπο	αριθμός	έγκλιση	χρόνος	φωνή	ρήμα
<i>εἶπον</i>						
<i>εἶη</i>						
<i>ξυνέφερε</i>						
<i>γένηται</i>						
<i>ἐνίκησαν</i>						

[1]

Η ερώτηση του Συντακτικού;

Ψευδομοντέρνα μορφή

- 6.α. Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου (μονάδες 5):

<i>ταῦτα:</i>	εἶναι	στ.....
<i>πολέμιον:</i>	εἶναι	στ
<i>πράσσειν:</i>	εἶναι	στ
<i>τῶν Κερκυραίων:</i>	εἶναι	στ
<i>τριήρους:</i>	εἶναι	στ

Η ερώτηση εισαγωγής

Ψευδομοντέρνα μορφή

Ασκήσεις κριτικές και δημιουργικές

(τον αναλυτικό σχολιασμό των ερωτήσεων θα κάνουν οι συνεισηγήτριες).

Μετάφραση

Ορισμένες ερμηνευτικές

Ερώτηση παράλληλου

Ορισμένες λεξιλογικές

5. Να βρείτε στο κείμενο που σας δίνεται μία **ετυμολογικά συγγενή λέξη** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: *αδιαφορία, ουσία, ενιαίος, ανεπίτρεπτος, αλληγορία*. [10]

5. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται **με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: **παρακαλούντες, δήμος, ἀγορᾶς, χρήματα, διαφθαρήναι**. Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε **σε οποιαδήποτε μορφή της** (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο). [3]

Ορισμένες γραμματικές

6. α. «**Ἀφικομένης δὲ νυκτὸς ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει καὶ αὐτοῦ ξυλλεγείς ἰδρύθῃ, καὶ τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον· οἱ δὲ τὴν τε ἀγορὰν κατέλαβον**»: Στο παραπάνω απόσπασμα να μεταφέρετε τα πρωτόκλιτα και τα τριτόκλιτα ουσιαστικά στον αντίθετο αριθμό. (μονάδες 5) [2]

6. α. Να ξαναγράψετε την πρόταση «**αἶ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν**», μεταφέροντας όλους τους κλιτούς όρους στον άλλον αριθμό. (μονάδες 5) [3]

Η ερώτηση του Συντακτικού;

β. «**Πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθὺς πρέσβεις περὶ τε τῶν πεπραγμένων διδάζοντας ὥς ξυνέφερε καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πείσοντας μηδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως μὴ τις ἐπιστροφή γένηται**»: Στο απόσπασμα περιγράφονται οι επιμέρους στόχοι της αποστολής πρεσβείας από τους Κερκυραίους ολιγαρχικούς στην Αθήνα, καθώς και ο τελικός σκοπός της. Με ποιες διαφορετικές γλωσσικές επιλογές εκφράζονται τα παραπάνω; (μονάδες 5) [1]

Εισαγωγή